

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟΝ 21Ο ΑΙΩΝΑ (της Ιωάννας Μουτσοπούλου)

Έχουμε φθάσει πια στην εποχή που η ανθρωπότητα βρίσκεται πάλι σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι, αλλά με πολύ χειρότερους όρους από εκείνους που υπήρχαν πριν από τον β΄ παγκόσμιο πόλεμο. Είμαστε κυριολεκτικά μπροστά στις πύλες μιας «νέας εποχής» και οι νέες

συνθήκες σχετίζονται με δύο πράγματα:

- 1) Την εξελιγμένη καταστροφική τεχνολογία του σήμερα, που μπορεί να αφανίσει τον κόσμο ή να τον διαστρεβλώσει ριζικά.
- 2) Τη μεγαλύτερη νοητική ανάπτυξη του ανθρώπου, που όμως μπορεί να στραφεί είτε σε μια βελτίωση του ψυχισμού του είτε να ενισχύσει την αλαζονεία σε μια καταστροφική προσπάθεια υπερίσχυσης.
- 3) Την περιβαλλοντική υποβάθμιση και κλιματική αλλαγή με τα ποικίλα δραματικά προβλήματα που προκαλεί.

Το να λέμε, λοιπόν, ότι οι συνθήκες θυμίζουν εκείνην ή την άλλη εποχή του παρελθόντος μόνον εν μέρει είναι σωστό. Οι συνθήκες είναι πολύ πιο κρίσιμες πια και δεν υπάρχει χρόνος για αναλύσεις τέτοιου είδους, που θα κάνουν τους ανθρώπους να νομίζουν ότι απλώς θα έχουμε μία ανακύκλωση του παρελθόντος, αλλά θα καταφέρουμε να επιβιώσουμε όπως και τότε. Ωστόσο, η χρησιμότητά τους έγκειται στο γεγονός ότι οι ομοιότητες δείχνουν ότι προετοιμάζεται μία έκρηξη που χρειάζεται επειγόντως αντιστάθμιση και ορθό χειρισμό.

Η Ελλάδα, μέσα σε όλο αυτό το σκηνικό, είναι μία μικρή αδύναμη χώρα και, γι' αυτό, δεν μπορεί να αντισταθεί στη λαίλαπα των παγκόσμιων γεγονότων, παρά το ότι είναι φορέας ενός μεγάλου

παρελθόντος πολιτισμού. Και δεν είναι μόνο φορέας μνήμης αλλά και φορέας λανθανουσών δυνατοτήτων, εκείνων που οδήγησαν σε εκείνην την πολιτισμική έκφραση.

Θα πρέπει, λοιπόν, να συλλογιστούμε γιατί η Ελλάδα οδηγήθηκε στη σημερινή παρακμιακή κατάσταση. Πιστεύω (όπως και πολλοί άλλοι) ότι στον πυρήνα της πτώσης της βρίσκεται η πνευματική παρακμή. Αυτή όμως η **πνευματική παρακμή οδηγεί χωρίς αμφιβολία και στην απώλεια της θέλησης για ζωή**, που είναι ήδη φανερό. Αυτό πολλοί το αισθάνονται με αόριστους ή συγκεκριμένους τρόπους και γι' αυτό χρειάζεται ένας στοχασμός πάνω στο νόημα της πνευματικής ακεραιότητας. Σε αυτό το σημείο πρέπει να διευκρινιστούν ορισμένοι παράγοντες που εμπλέκονται με το συγκεκριμένο νόημα:

1) Η πνευματικότητα δεν είναι μία μνήμη του ένδοξου παρελθόντος ούτε μία επιθυμία για αντιγραφή του. Είναι μία **παρούσα ζωτικότητα** του πνεύματος, η οποία μπορεί να συντηρήσει και τη μνήμη. Δεν εννοώ ότι η μνήμη δεν είναι αναγκαία, αλλά ότι πρέπει να κάνουμε ιεράρχηση των προτεραιοτήτων και των αρχών που πρέπει να διέπουν τη ζωή μας. Αυτή η ιεράρχηση σημαίνει ότι βρίσκουμε εκείνο το θεμέλιο που πραγματικά λείπει και που μπορεί να στηρίξει και τα υπόλοιπα. Αλλιώς, θα αισθανόμαστε ικανοποιημένοι με ένα μεγάλο παρελθόν (που δεν το φτιάξαμε εμείς σαν άτομα) και θα επαναπαυόμαστε.

2) Ο **ατομισμός** είναι η έναρξη του θανάτου του πνεύματος, γιατί το πνεύμα πάντοτε έχει αναφορά στη συνείδηση της συλλογικότητας ή του όλου. Το άτομο υπάρχει, γιατί υπάρχει και το άλλο, αλλιώς δεν θα υπήρχε καν λόγος για την ύπαρξή του.

3) Η **αληθινή ειρήνη** απαιτεί ισχυρό πνεύμα για να υπάρξει και να διευκολύνει την ανάπτυξη του πολιτισμού, ειδάλλως αποτελεί απλώς ένα διάλειμμα ανάμεσα στους πολέμους και μία αποχώνωση μέσα στον ατομισμό. Πριν από τις μεγάλες κρίσεις ο ατομισμός είναι πάντοτε αυξημένος.

4) Η **ισχύς** παντός είδους χωρίς την πνευματικότητα οδηγεί

πάντοτε σε κυριαρχία και σκοτώνει το πνεύμα. Χρειαζόμαστε την ισχύ για επιβίωση σωματική και ψυχική, αλλά σε ορθή κατεύθυνση. Το να αισθάνεται κανείς ψυχική ολοκλήρωση μέσω της κυριαρχίας του είναι μία άλλη κατάπτωση, που επίσης οδηγεί σε σταδιακή καταστροφή. Αυτό το βλέπουμε στην ιστορία από το μακρινό παρελθόν έως σήμερα, όπου πάντοτε οι ισχυροί στην εποχή τους είχαν την ψευδαίσθηση ότι μπορούσαν να ασκήσουν καθολική κυριαρχία στον κόσμο και για πάντα. Αλλά διαψευδόντουσαν ο ένας μετά τον άλλον. Βέβαια, ναι μεν η ισχύς αλλάζει συνεχώς χέρια, αλλά αυτό τελικά δεν σώζει, γιατί ο κόσμος απειλείται με μεγάλες καταστροφές ή και γενικό αφανισμό με την άσκησή της.

Επομένως, θα πρέπει να απαντήσουμε στα παραπάνω σημεία, αν θέλουμε να ξεφύγουμε από έναν μίζερο και κατάπτυστο θάνατο μέσα στο τίποτα. Αυτά τα σημεία πρέπει να απαντηθούν από όλα τα συλλογικά υποκείμενα, αλλά αυτά που βρίσκονται στα πρόθυρα της κατάρρευσης, όπως η Ελλάδα, έχουν περισσότερες πιθανότητες να κατανοήσουν την κρισιμότητα λόγω της αυξημένης πίεσης που τους ασκείται.

Όλα αυτά τα στοιχεία αποτέλεσαν στο παρελθόν ένα πρόπλασμα για έναν αληθινό πολιτισμό, βέβαια μόνο πρόπλασμα, γιατί τα πράγματα απείχαν από του να είναι ολοκληρωμένα στη συνείδηση των ανθρώπων, μια και οι θεσμοί δεν απηχούν πάντοτε την κοινωνική πραγματικότητα, αλλά μπορεί να προηγούνται αυτής. Μέσα από αυτά τα στοιχεία θα ξεπηδήσει ο αληθινός πολίτης, που δεν είναι μία φαντασίωση αλλά μία αληθινή δυνατότητα. Αλλά οι άνθρωποι αισθάνονται σαν αντικείμενα που πρέπει κάποιος άλλος να τα χειριστεί, για να εκφράσουν τις δυνατότητές τους – για τέτοια παθητικότητα πρόκειται, μια αποξένωση από τον ίδιο τον εαυτό. Περιμένουν την αλλαγή πάντοτε από έξω, μηδενίζοντας έτσι την ταυτότητά τους, πράγμα που ανοήτως αντισταθμίζουν ανώριμα με κοινωνικές σπουδαιολογίες.

Το ζήτημα λοιπόν είναι αν ο πολίτης έχει τη θέληση να αντιστρέψει το ρεύμα της ζωής του. Ανάμεσα στους πολίτες, ακόμη μεγαλύτερη ευθύνη έχουν οι διανοούμενοι, γιατί αυτοί

μπορούν να διαχέουν μία σχετικά βαθύτερη κατανόηση των προβλημάτων στο μεγάλο πλήθος των ανθρώπων.

Φυσικά, υπάρχει ο φόβος της αλλαγής, γιατί οι άνθρωποι προσπαθούμε πάντοτε να έχουμε ένα σταθερό στήριγμα στη ζωή μας και μας φοβίζει το μέλλον. Όμως οι αλλαγές έχουν ήδη προσεγγίσει όντας εκκωφαντικές και ανατρεπτικές, αλλά προτιμάμε να κρυβόμαστε στις αναμνήσεις και τις ιδεολογίες του παρελθόντος.

Θα πει κανείς ότι πια δεν είναι δυνατόν να ανατραπεί η παρούσα αδυναμία της χώρας, γιατί η διαφορά ισχύος ανάμεσα σε εμάς και τους άλλους είναι πολύ μεγάλη και έτσι θα συνεχίσουμε ό,τι κάνουμε ή δεν κάνουμε, χαμένοι μέσα στη φαντασίωση ότι κάποιο θαύμα ίσως θα μας σώσει. Αλλά θαύματα δεν γίνονται για τους αδρανείς και άβουλους. Πολύν καιρό ζήσαμε άσκοπα, ατομιστικά, γεροντικά μόνον με μνήμες, αλλά οι μνήμες αυτές ήταν μόνον μνήμες δυνάμεως και κυριαρχίας, όχι σεβασμός των νοημάτων που εξαπέλυσε εκείνος ο παρελθών πολιτισμός. Αυτή η γεροντικότητα φαίνεται καθαρά και στο πολιτικό σύστημα, που είναι τόσο ατομιστικό και τόσο ακίνητο που δεν ενδιαφέρεται πια ούτε στο ελάχιστο για τα προβλήματα της χώρας, έχοντας δικαιολογήσει αυτή την ακινησία του με ιδεολογίες του παρελθόντος και ασκώντας μία διπλωματία εγκλωβισμένη μέσα σε αυτές. Η χώρα δεν έχει τάση για ζωή, ούτε καν το ένστικτο της αυτοσυντήρησης δεν λειτουργεί. Περιμένει ότι κάποιοι άλλοι θα τη σώσουν, είτε γιατί θαυμάζουν το αρχαίο της παρελθόν είτε γιατί, παρά τη δεδομένη απληστία τους, ξαφνικά θα ακολουθήσουν τη δικαιοσύνη και την αλήθεια. Αυτό είναι θάνατος μέσω φαντασιώσεων.

Σε αυτό το σημείο υπάρχει και ο αντίθετος κίνδυνος, της έγερσης της χώρας σε αντίδραση με ανάλογο τρόπο που έκανε η Γερμανία όταν ήταν μισοδιαλυμένη, δηλαδή να αντιτάξουμε έναν ολοκληρωτισμό απέναντι σε έναν άλλον ολοκληρωτισμό. Όμως η εποχή μας και το παρελθόν μας απαιτεί μία άλλη κατεύθυνση στη δύναμη, αλλιώς θα ήταν ύβρις και αποτυχία. Επομένως, εγείρεται το ερώτημα: Πώς ακριβώς μπορεί η Ελλάδα να αντιδράσει στη σημερινή, μοιραία θα έλεγα, πίεση;

1) Αρχικά, θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι δεν μπορούμε πια να ξεφύγουμε χωρίς θυσίες, εύκολα και γρήγορα από το πρόβλημα που εμείς οι ίδιοι δημιουργήσαμε. Πολύ περισσότερο όταν το πρόβλημα είναι και παγκόσμιο. Ο κατάλληλος χρόνος γι' αυτό έχει χαθεί στο παρελθόν και τώρα θα πρέπει να αντιστρέψουμε πρώτα το ψυχολογικό ρεύμα της καταστροφής και έπειτα να οικοδομήσουμε πρακτικά. Η ζωτικοποίηση του λαού είναι τεράστιας σημασίας και μία αληθινή παρακαταθήκη για το μέλλον. Αν οι πολίτες νομίζουν ότι δεν έχουν βούληση και ότι είναι μόνον έρμαια των συνθηκών, τότε δεν υπάρχει λόγος για συζήτηση ούτε τρόπος για αντίδραση.

2) Βάσει του αρχαίου παρελθόντος της, φαίνεται ότι η Ελλάδα μπορεί και πέφρωται να λειτουργεί σαν φορέας ιδεών, που θα διαπεράσουν την πολιτική αλλά και άλλους τομείς σκέψης και δράσης και σταδιακά θα ακτινοβολήσουν και έξω από τη χώρα. Το να είναι κανείς φορέας ιδεών είναι εξαιρετικής σημασίας, αρκεί να μη μοιάζει με τις αναμασημένες κομματικές ιδεολογίες που δεν είναι ούτε παραγωγικές ούτε καινοτόμες ψυχολογικά. Αυτές υπήρξαν ο θάνατος των ιδεών. Μία τέτοια ακτινοβολία, εφ' όσον δεν αποτελέσει μία έκφραση υπεροχής απέναντι στους άλλους, είναι η μόνη που μπορεί να δημιουργήσει σταδιακά ένα κλίμα εμπιστοσύνης στο διεθνές περιβάλλον και να σχηματίσει σταθερότερες και βαθύτερες συμμαχίες. Οι συμμαχίες που βασίζονται στα συμφέροντα και στους πολιτικούς είναι επίφοβες, γιατί λειτουργούν με όρους υποταγής και μέσα στις μεγάλες κρίσεις γίνονται τόσο ασταθείς που δεν μπορεί κανείς να βασιστεί πάνω τους. Όμως η κυκλοφορία των ιδεών απαιτεί και ελεύθερη κυκλοφορία, δηλαδή κατάλληλα μέσα ενημέρωσης, και αυτό με τη σειρά του απαιτεί την κατάργηση της οικονομικοποίησης της ζωής, γιατί η οικονομικοποίηση βασίζεται στο συμφέρον και συχνά στο ψεύδος, ενώ οι ιδέες και οι πληροφορίες απαιτούν την αλήθεια. Εδώ χρειάζεται προσοχή, δεν εννοώ να μην υπάρχει οικονομία, αλλά να μην υποτάσσεται η ζωή και τα κριτήριά της στην οικονομία. Το επόμενο είναι η ανάδειξη του προσώπου αντί των απρόσωπων αριθμών του πλήθους ή των χρημάτων.

Αν ο λαός ή το έθνος ξεφύγει από τη λήθη που το έχει σκεπάσει, τότε περισσότερες πολιτικές επιλογές θα εμφανιστούν, ανάλογες με τη δύναμη και το βάθος της αλλαγής του. Το πολιτικό τοπίο που βλέπουμε σήμερα δεν είναι τίποτε άλλο παρά μία επιφάνεια, ένας καθρέφτης του παρελθόντος. Υπάρχουν όμως άλλες δυνατότητες που κρύβονται κάτω από την επιφάνεια αυτή, τελείως διαφορετικές, που χρειάζονται εκούσια πυροδότηση για να αναδυθούν.

3) Η πνευματική αναζωογόνηση θα φέρει ως αποτέλεσμα την αναγκαία δύναμη, αλλά πλην αυτού θα εγγυηθεί την αντοχή της εθνικής ταυτότητας και την καινοτομία στο ψυχολογικό γίγνεσθαι.

4) Αυτό που λείπει από τον κόσμο είναι το πνεύμα και, επομένως, η δικαιοσύνη. Παντού υπάρχει η ανισότητα ως αυτοσκοπός, για να υπηρετεί την κυριαρχικότητα. Η ανάγκη για δικαιοσύνη (που περιλαμβάνει ελευθερία, ισότητα και αδελφότητα) δεν αποδυναμώνει την ταυτότητα, αντιθέτως την ισχυροποιεί χωρίς όμως να πλήττει τους άλλους. Αν δεν υπάρξει μία τέτοια κατανόηση και προσπαθήσουμε να κινηθούμε μόνο σε επίπεδο ωμής δυνάμεως, θα αποτύχουμε, γιατί δεν έχουμε τα μέσα να το πετύχουμε. Αυτό συμβαίνει, γιατί **η ποιότητα των επιλογών καθορίζει και το μέγεθος των δυνατοτήτων**. Η κατανόηση, λοιπόν, της αληθινής ανάγκης θα εμψυχώσει αυτές τις άλλες δυνατότητες του ανθρώπου και θα φέρει στην επιφάνεια άλλα περιθώρια επιλογών, επειδή οι άνθρωποι θα είναι διατεθειμένοι πλέον να κάνουν αυτές τις επιλογές. Η Ελλάδα είναι αρχαίο έθνος και έχει εξαντλήσει πια τα κίνητρα της δυνάμεως που φυσιολογικά έχουν άλλα νεότερα έθνη, γι' αυτό το μόνο που μπορεί να την ανυψώσει και να τη ζωτικοποιήσει είναι το πνεύμα. Αυτό είναι ανάλογο με ό,τι συμβαίνει στα άτομα των διαφόρων ηλικιών, όταν η ένταση της σωματικότητας σταδιακά δίνει τη θέση της σε μια νέα ένταση της ψυχικότητας, αλλιώς μένει μόνο το φθίνον σώμα.

Αυτά στους πολλούς φαίνονται αφαιρέσεις, δηλαδή έχουμε φθάσει στο σημείο να μας φαίνεται αφαίρεση η ίδια η συνείδηση του ανθρώπου. Αλλά ήδη έχουμε περιμένει πολλά χρόνια απαιτώντας

άμεσες λύσεις από έξω και το μόνο που καταφέραμε είναι να παρατηρούμε την ίδια την παρακμή να παρακμάζει και ακόμη δεν έχουμε δει λύση. Πρέπει, λοιπόν, να καινοτομήσουμε μέσα μας. Κάτι ανάλογο συνέβη στην αρχαία Αθήνα. Αν η κρισιμότητα των καιρών δεν οδηγήσει σε μία νέα κατανόηση της ζωής, τότε η ολοκληρωτική πτώση είναι αναπόφευκτη.

28/5/2020

Ιωάννα Μουτσοπούλου

Μέλος της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ

φωτογραφία : pixabay.com